

A REDE NATURA

2000

BARRANCO DE OLELAS DESDE SERRA DE XURÉS.

CARLOS VALES

A PRECARIEDAD NA POLÍTICA DE CONSERVACIÓN NA GALIZA

A política de conservación da natureza na Galiza estivo até hoxe marcada pola precariedade. O número de lugares protexidos foi sempre moi escaso desde que se plantexou unha política de conservación por parte das institucións públicas nos anos 70. A título de exemplo, a comenzo da década dos anos 90 Galiza tiña protexido menos do 1% do seu territorio. E ademais os espazos naturais protexidos non obedecían a un criterio planificado e coherente de conservación do patrimonio natural e a biodiversidade galegas, até o extremo de que algúns estudos demostraron que a aportación dos espazos naturais protexidos galegos á conservación de especies e grupos biolóxicos raros ou ameazados era similar ao que podería permitir calquera fracción equivalente do territorio do país elixida ao chou, sen ter en conta os seus valores naturais.

Unha situación de tan evidente precariedade podería ser achacada aos xestores públicos e, sen dúbida, a eles

non lles falla responsabilidade. Desde polo menos o ano 1977, ano no que a Universidade de Santiago de Compostela remata o *Estudio Preliminar sobre Posibles Zonas Protexidas de Galicia* e no que está rematado o *Inventario Aberto de Espacios Naturais de Protección Especial* das catro provincias galegas realizado polo ICONA, sabemos cales eran os lugares e enclaves fundamentais a protexer en Galiza desde o punto de vista da conservación da natureza. Os grupos ecoloxistas, entre outros colectivos, adicaron boa parte do seu esforzo durante décadas a denunciar as agresións e o deterioro constante a que estaban sendo sometidos estes espazos naturais que deberían estar protexidos.

Pero, ademais das posibles responsabilidades políticas directas, por deixadez, incapacidade, ou falta de compromiso co país, pensamos que hai unha serie de motivos estruturais e de fondo que axudan a explicar e a entender o por qué dunha situación tan precaria. Un deles é a estrutura da pro-

piiedade da terra e a súa distribución. En Galiza case que non existe patrimonio público e, ademais, a propiedade está moi fragmentada, de maneira que calquera espazo do territorio susceptible de ser declarado Espacio Natural Protexido ten moitos propietarios privados. Ademais, no noso país non existe unha tradición conservacionista equivalente á existente en outros países, como os anglosaxóns ou os nórdicos, de maneira que practicamente todos os pasos para protexer espazos naturais, coa única e insignificante excepción do monte Aloia, son recentes. Por fin, a baixa autoestima, o pouco aprecio que como pobo manifestamos polo propio, non favorece a toma de decisións a prol da conservación do noso patrimonio natural, de maneira que este patrimonio natural tense ido degradando, ao igual que o patrimonio etnográfico e a paisaxe, nun proceso continuo e constante, só denunciado por intelectuais, profesionais vinculados a eses ámbitos e os reducidos grupos con conciencia ambientalista emerxente.

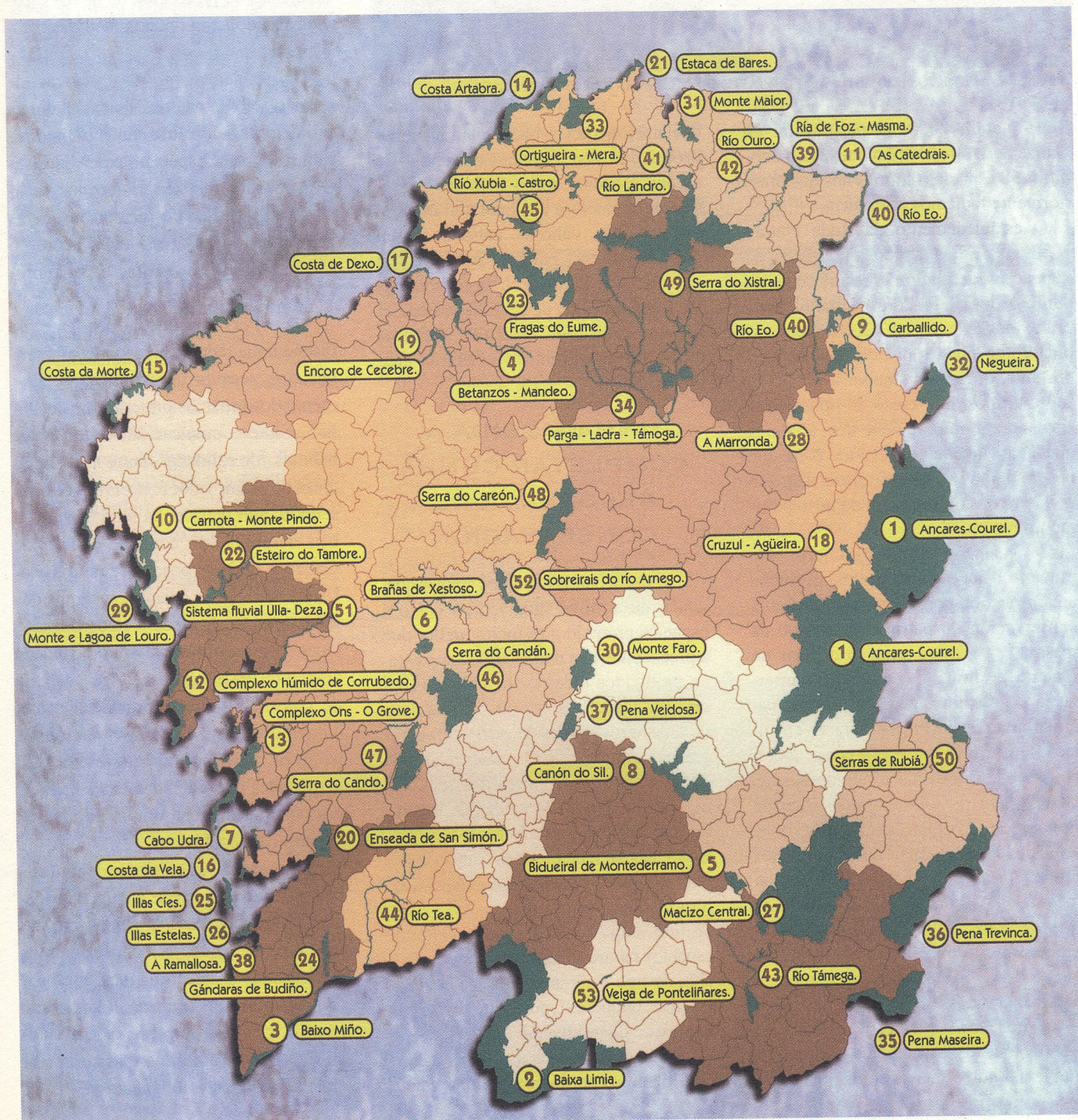
A REDE NATURA 2000

Nese contexto, decisións recentes sentan as bases para un cambio profundo na situación da conservación da natureza no noso país. A Consellería de Medio Ambiente ven de presentar a proposta galega para a Rede Europea Natura 2000. Esta proposta supón pasar o territorio protexido a 320.000 has., algo máis do 11% do territorio galego, e dos 17 espazos naturais protexidos existentes até agora (6 Parques Naturais e 11 espazos en Réxime de

Protección Xeral), a 58 espazos, 53 considerados Lugares de Interese Comunitario e 5 ZEPAS (Zonas de Especial Protección para as Aves).

A Rede Natura 2000 é unha consecuencia da Directiva 92/43 da Unión Europea, relativa á conservación dos hábitats e da flora e a fauna silvestres, comunmente coñecida como "Directiva Hábitats". Esta Directiva do ano 1992 supón un avance sen precedentes para acometer a conservación da natureza e a biodiversidade europeas. Susténtase sobre o criterio de que

para conservar ás especies hai que conservar os hábitats (ecosistemas) nos que esas especies viven (os ecosistemas dos que forman parte), define os distintos tipos de hábitats existentes no territorio da Unión Europea, sinalando aqueles para os que é prioritario protexer mostras significativas, e compromete aos estados membros a preservar os hábitats europeos presentes no seu territorio, por medio do establecemento dunha serie de áreas protexidas que pasen a formar parte dunha rede europea de espazos naturais protexidos, a

LOCALIZACIÓN E EXTENSIÓN (EN VERDE) DOS DIFERENTES ESPAZOS INCLUIDOS NA PROPOSTA. Fonte: Consellería de Medio Ambiente.

A CONSERVACIÓN DOS ECOSISTEMAS FLUVIAIS DEBE SER UNHA PRIORIDADE OBSOLUTA

Rede Natura 2000. A plasmación en Galiza desa directiva é a que leva a definir os 58 espacios naturais aos que anteriormente facíamos referencia.

O establecemento da Rede Natura 2000 en Galiza supón un brinco de xigante na definición e establecemento dunha rede galega de espacios naturais protexidos e, como tal, debe de ser recibida como unha moi boa noticia. Non obstante, queremos chamar a atención sobre un posible exceso de optimismo, sinalando a importancia dos aspectos que aínda quedan pendentes para que nos poidamos sentir optimistas respecto ao futuro da conservación do noso patrimonio natural.

En primeiro lugar, compre non esquecer que o establecemento dunha área protexida non garante por sí so a conservación do patrimonio natural da mesma. Para eso é preciso diseñar un Plan de Xestión que garantice a conservación dos valores naturais que o espacio protexido acocha, e a súa implementación se é posible, e é preciso contar con medios materiais e humanos suficientes para posibilitar que o Plan de Xestión se cumpla, e nengún deses requisitos se dá na maioría dos espacios protexidos na actualidade. A posta en marcha dun plan de conservación da natureza e da biodiversidade implica un proceso moito máis longo e dificultoso que a mera declaración de espacios naturais protexidos.

A situación actual alértanos de até que ponto a conservación do patrimonio ambiental non está asegurada pola mera

declaración dun espacio natural como protexido. Así, a consideración de algúns espacios como paisaxes sobresaintes de interese nacional non impidiu que as súas valiosas paisaxes fosen degradadas por parques eólicos, e a existencia de Parques Naturais non evitou a construción de centrais hidroeléctricas que causan evidentes degradacións dos ecosistemas fluviais da área protexida.

UNHA MEDIDA A COMPLETAR CUNHA LEI GALEGA DE CONSERVACIÓN

Por outra banda debemos sinalar que, aínda que a nova situación en canto a espacios protexidos é moito mellor que a precedente, eso non significa que estean protexidos todos os hábitats e especies valiosos. Por exemplo, quedan fora da rede agrosistemas de gran valor etno-gráfico-natural, paisaxes adevesadas da Terra Chá, soutos ourensáns, etc. En definitiva, a proposta galega de lugares de importancia comunitaria é a aportación galega á rede europea Natura 2000, non é a rede completa de espacios de importancia natural de Galiza. Nese sentido, unha futura lei autonómica de espacios naturais debe permitir a definición do tipo e número de espacios naturais que, daquela sí, posibilite protexer a totalidade da biodiversidade galega.

Hai outros aspectos sobre os que consideramos pertinente chamar a aten-

ción. Un deles é que a conservación da natureza non queda garantida tan so pola existencia dos espacios naturais protexidos, se non se complementa con actuacións conservacionistas fora de tais espacios. Sendo un avance importantísimo, no caso galego, pasar a unha superficie protexida de máis do 11% do territorio, expertos en conservación teñen chamado a atención de como esa porcentaxe do territorio non garante poboacións viables para moitas especies, e como pode ser utilizado para crear na opinión pública a sensación de que con iso é suficiente, debilitando as demandas de protección de novos espacios e a adopción doutras medidas complementarias.

O establecemento de políticas de conservación fora dos espacios naturais protexidos é absolutamente imprescindible, de forma especialmente significativa no contorno xeográfico dos espacios naturais, dada a incidencia que as actuacións nesas áreas teñen sobre o medio ambiente do propio espacio protexido.

Por fin, queda pendente de diseño unha rede de corredores ambientais que permita contrarrestar o aillamento dos espacios protexidos e posibilita a intercomunicación, a través de hábitats "de calidade", entre as distintas áreas de maior valor conservativo. Nese sentido, nun país cunha rede fluvial tan ben desenvolvida como é o caso de Galiza, e onde os bosques e outros ecosistemas ribeiráns constitúen algúns dos hábitats máis diversos e ricos do noso territorio, a conservación da calidade ambiental deses hábitats fluviais debería de constituir unha prioridade absoluta na política xeral de conservación da natureza, incluíndo a paralización das actividades que degradan estes hábitats e a posta en marcha dunha política de restauración ecolóxica.

De maneira que, alledándonos coa boa nova de que a rede galega de espacios protexidos pase a contar con 58 membros, debemos ser conscientes da gran cantidade de problemas que quedan por resolver, e do enorme esforzo técnico, científico e presupostario, preciso para levar a bon porto a conservación do noso patrimonio natural.